

Vergaderjaar 2018–2019

35 000 IV

Vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2019

Nr. 57

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 mei 2019

Conform de afgesproken halfjaarlijkse tijdreeks bied ik u hierbij de derde rapportage aan over de voortgang van de bestuurlijke, sociale en economische ontwikkelingen op Sint Eustatius na de bestuurlijke ingreep op 7 februari 2018. De vierde voortgangsrapportage is voorzien in november 2019. Conform mijn toezegging in de tweede voortgangsrapportage¹ informeer ik u tussentijds, in september 2019, over de voortgang op de criteria bepalend voor de doorgang van verkiezingen van de eilandsraad in 2020.

Op 8 en 9 januari 2019 heb ik met de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) een werkbezoek aan Sint Eustatius gebracht. Het verslag daarvan is op 12 februari 2019² aan uw Kamer verzonden. Begin mei heeft Minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) Sint Eustatius bezocht. Zij heeft bekeken hoe het gaat met de wegen, erosie en de bouw van de verkeerstoren en de terminal van de luchthaven. Ook heeft ze gesproken met drinkwaterproducent STUCO. Staatssecretaris Blokhuis is in mei op Sint Eustatius geweest voor het ondertekenen van het sport- en preventieakkoord.

Naar mijn overtuiging zijn werkbezoeken aan Caribisch Nederland van wezenlijk belang voor het ontwikkelen van meer wederzijds begrip en een goede relatie met de besturen ter plaatse. Door intensief met elkaar te praten is voor alle betrokkenen duidelijker wat we van elkaar kunnen en moeten verwachten.

In deze voortgangsrapportage schets ik eerst een algemeen beeld. Daarna ga ik in op de voortgang van activiteiten in de bestuurlijke, sociale en

¹ Kamerstuk 35 000 IV, nr. 29

² Kamerstuk 35 000 IV, nr. 41

fysieke domeinen. Aansluitend bericht ik u over de stand van zaken in de economische structuur en op het gebied van openbare orde en veiligheid.

Algemeen beeld

Onverminderd zet de (plv.) regeringscommissaris zich in om de bevolking breed te informeren. Naast de communicatie door middel van town hall meetings, facebook, spreekuren en overleggen met de Maatschappelijke Raad van Advies en het (politieke) Coöperatieve Platform worden op de website onder andere de besluiten van het openbaar lichaam en de notulen van de Maatschappelijke Raad gepubliceerd. Ook besluiten vanuit de Nederlandse overheid verschijnen daar, zoals beschikkingen waarin financiële middelen aan Sint Eustatius worden toegekend. Op die manier kan de bevolking zich een beter beeld vormen van de geleverde inspanningen. Via facebook worden filmpjes verspreid over de voortgang van een aantal wederopbouwprojecten.

Armoedebestrijding blijft hoog op de agenda staan. Afgesproken is dat de ministeries hun krachten bundelen om zoveel mogelijk mensen te kunnen helpen. Het programma BES(t) 4 kids is hier een goed voorbeeld van. Naast armoedebestrijding en kinderopvang ontstaat er samenwerking op het gebied van arbeidsparticipatie, sport en huiselijk geweld. Over deze onderwerpen leest u verderop in de rapportage meer.

Voor iedereen is voortgang te zien in onder meer de wederopbouw, het straatnamen- en huisnummerproject, de start van het wegenproject in de wijk Cherry Tree, de werkzaamheden aan de klif, en de presentatie van de plannen voor een nieuwe toren en terminal op de luchthaven. De wederopbouw en de andere projecten in het fysieke domein³ leveren een aantal jaar meer werkgelegenheid op. Waren er begin 2018 16 aannemers aan het werk voor wederopbouw, nu zijn dat er meer dan 30. Het lokaal ondernemerschap trekt aan: bij de KvK zijn in 2017 49 nieuwe bedrijven geregistreerd en 73 in 2018. Dat geeft een duidelijke stijging aan van het aantal nieuwe bedrijven (67%) dat zich in 2018 heeft geregistreerd ten opzichte van een jaar eerder. In de eerste vier maanden van 2019 hebben zich nog eens 17 nieuwe bedrijven gemeld bij de KvK. Daarmee is sprake van ten minste een incidentele opleving van de economie. Meer structurele economische ontwikkeling blijft lastig vanwege de kleinschaligheid en het ontbreken van voldoende verbindingen en genoeg toeristische voorzieningen. De voorziene werkzaamheden aan de zeehaven en het toerismeplan bieden wel perspectief. Ook de landbouwsector heeft potentie.

Al met al lijkt de bevolking de voortgang en de positieve effecten van de ingreep te waarderen, ondanks het feit dat sommigen meer ambitie en snelheid willen zien. Voor een realistisch beeld is optimale communicatie door de regeringscommissaris essentieel. Een aantal bezorgde burgers, waaronder politici, heeft een petitie ondertekend met punten van onvrede zoals de hoge kosten van levensonderhoud en het onderhoud van wegen. Het is aan de regeringscommissaris om goed te communiceren over de feiten en momenten waarop besluiten vallen.

Het bestuurlijk domein

Herstel democratie

In de tweede voortgangsrapportage heb ik criteria benoemd die op 1 september 2019 ter toetsing voorliggen. Deze toetsing moet meer zicht

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

bieden op het moment dat de democratie op Sint Eustatius hersteld kan worden, met een bestuur dat in staat is de belangen van haar inwoners naar behoren te behartigen. Om een afgewogen en verantwoord besluit te kunnen nemen over een volledige of gefaseerde beëindiging van de ingreep zijn de toetsingscriteria in de bijlage⁴ geoperationaliseerd.

Een bestuurlijke interventie zoals op Sint Eustatius is uitzonderlijk en het besluit daartoe is zeer zorgvuldig genomen. Een besluit tot beëindiging verdient eenzelfde weloverwogen aanpak met heldere en precieze toetsingscriteria. Zoals het kabinet op 5 januari 2018⁵ na het rapport van de Commissie van Wijzen heeft aangegeven, mag het bestuur niet in de oude situatie vervallen als de interventie straks ten einde is. Daarom heb ik de toetsingscriteria geoperationaliseerd en onderverdeeld in maatregelen die ook op lange termijn tot een ordelijk bestuur leiden.

Bevolkingsadministratie

Bij onduidelijkheden bij inschrijvingen, verlopen verblijfsvergunningen en andere signalen van onjuiste gegevens wordt er adresonderzoek verricht, om zo de bevolkingsadministratie actueel te houden. De voorwaarden voor het in- en uitschrijven in de bevolkingsadministratie zijn bij Wet basisadministraties persoonsgegevens BES vastgesteld. Op Sint Eustatius was het niet voor iedereen gebruikelijk om zich uit te schrijven bij een (langdurig) vertrek van het eiland. Deels komt dat doordat in de omliggende landen waarnaar vele jonge mensen verhuizen in verband met studie geen bewijs van uitschrijving is vereist. Hetzelfde geldt voor de omliggende eilanden waar men om reden van familieverbanden veelal langere tijd verblijft. Onbekendheid, deels door gemakzucht en deels door (financiële) voordelen die aan inschrijving verbonden zijn (de facto gratis medische zorg, ook in het buitenland) en soms het frauduleuze genot van een doorlopende (dubbele) uitkering of toeslag en het ontbreken van reguliere controles kunnen ook oorzaken zijn. Om vast te stellen of gegevens in de PIVA (Persoons Informatie Voorziening Nederlandse Antillen en Aruba) overeenkomen met de feitelijke werkelijkheid, is nader onderzoek noodzakelijk. Een vooronderzoek naar de opties voor een totale opschoning (impactanalyse) is mei 2019 afgerond. Voor mij en de regeringscommissaris speelt een belangrijke rol dat in ieder geval op korte termijn duidelijk is hoeveel ingezetenen er zijn en wie daarvan stemgerechtigd zijn. Dit is een randvoorwaarde voor het uitschrijven van eerlijke verkiezingen. Het straatnaamproject is afgerond en huisnummers zijn geplaatst op elk gebouw, ook op onbewoonde gebouwen en kantoren.

De ambtelijke organisatie

De regeringscommissaris heeft samen met zijn staf een reorganisatieplan ontwikkeld dat is besproken met de managers, medewerkers op sleutelposities en de vakbond.

De nieuwe organisatiestructuur moet per 1 juli 2019 zijn ingevoerd. Een belangrijk ordeningsprincipe is het scheiden van de functies beleid, uitvoering en toezicht. Vanuit overwegingen van kennisbundeling worden werkzaamheden van dezelfde aard in één organisatorische eenheid ondergebracht. Zo worden alle toezicht- en handavingswerkzaamheden bij elkaar geplaatst, is versterking van de beleidsfuncties voorzien en zal er op termijn, als het nieuwe bestuursgebouw klaar is, een klantenloket worden ingericht. Het werken in een andere context van ambtelijk vakmanschap verlangt het afstand nemen van jarenlange gewoonten en

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁵ Kamerstuk 34 877, D

gebruiken. Door de reorganisatie en tegelijkertijd de trainingen ambtelijk vakmanschap moeten ambtenaren veel nieuwe kennis verwerken.

De salarisreparatie (teruggaand tot 2013) van de ambtenaren is daadwerkelijk doorgevoerd. Dat betekent dat iedere ambtenaren nu het salaris van de schaal en trede heeft waar ze recht op hebben.

Opleidingstraject

Om het veranderingsproces te ondersteunen is een meerjarig opleidingsplan onontbeerlijk, zowel om kennis en kunde te onderhouden als om houding en gedrag binnen de kaders van ambtelijk vakmanschap te brengen. Medio 2018 is het opleidingsprogramma voor ambtelijk vakmanschap begonnen. Het programma is bestemd voor de circa 170 ambtenaren en gaat in op integriteit, rol- en taakverdelingen, omgangsvormen en bestuurlijke en juridische kaders. In het programmaonderdeel van mei 2019 heeft het trainingsinstituut een concept-gedragscode opgeleverd, die door en voor de ambtenaren van het openbaar lichaam is bedacht. Op basis hiervan zal er een definitieve gedragscode worden gemaakt. Naast het algemene opleidingsdeel dat voor iedere ambtenaar geldt, zijn er ook vakspecifieke trainingen georganiseerd: bijvoorbeeld voor de schoonmaaksters en de medewerkers van de financiële administratie.

De volgende stap in het professionaliseringsprogramma van het ambtelijke apparaat is het verder opleiden van het management, waar een directe link ligt met de reorganisatie. Nadat een groot deel van de managers in het reorganisatieproces is geplaatst, begint een MD-traject. In dit reorganisatieproces wordt maandelijks overlegd met de vakbond. Dat vergroot het draagvlak voor het veranderingsproces.

Politiek vakmanschap moet ook ontwikkeld worden. Op Saba en Bonaire is tijdens de periode voorafgaand aan de eilandsraadsverkiezingen en in het kielzog van de Eerste Kamerverkiezingen veel aandacht besteed aan opleiding. De voorbereidingen voor het opleidingstraject «Bestuur van de Toekomst» op Sint Eustatius zijn gestart. Zodra er duidelijkheid is over de volgende verkiezingen wordt voor dit traject een geschikt moment gekozen.

Versterken bestuurlijke structuur

In de tweede voortgangsrapportage heb ik aangegeven dat het actualiseren en binnen het rechtskader brengen van verordeningen en besluiten één van de voorwaarden is om het lokale bestuur beter in staat te stellen om de taken goed en rechtmatig uit te voeren. Naast de in de vorige paragraaf genoemde verordeningen zijn inmiddels ook andere verordeningen aangepast en vastgesteld, zoals de Algemene Plaatselijke Verordening en de BES-code. De komende maanden ligt de prioriteit bij de overige verordeningen en besluiten met een financiële impact. Een aantal verordeningen en besluiten op het gebied van veiligheid en milieu moet eerst met de stakeholders worden besproken in verband met de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Om de handhaving te versterken zijn 15 personen van het openbaar lichaam en enkele andere organisaties opgeleid tot Buitengewoon Agenten van Politie (Bavpol).

In overleg met de Belastingdienst Caribisch Nederland en het Ministerie van Financiën wordt momenteel onderzocht of eerstgenoemde een deel van de heffings- en inningstaken van het openbaar lichaam kan overnemen. Daartoe is inmiddels een concept convenant opgesteld.

Financieel beheer

Begrotingscyclus

Sinds medio 2018 worden documenten in de begrotingscyclus tijdig aangeleverd. Na de tweede voortgangsrapportage zijn de derde en de vierde begrotingswijzigingen, de vierde uitvoeringsrapportage en de begroting 2019 ingediend. Alle bovengenoemde documenten hebben mijn instemming gekregen. De begroting heeft echter nog enkele inhoudelijke verbeteringen nodig zoals op het gebied van het weerstandsvermogen en het grondbeleid. De regeringscommissaris heeft toegezegd dat deze zaken dit jaar worden opgepakt. Het afronden van de jaarrekeningen 2016, 2017 en 2018 verloopt moeizaam vanwege de gebreken in de onderliggende administraties. De afronding van deze documenten zal voor 1 januari 2020 gereed zijn.

Rekenkamerfunctie

Zoals eerder aan uw Kamer gemeld, is het daadwerkelijk invoeren van een rekenkamerfunctie noodzakelijk om toezicht te hebben op de doelmatigheid en rechtmatigheid van inkomsten en uitgaven. Het proces richting een operationele rekenkamerfunctie voor Sint Eustatius wordt momenteel verder uitgewerkt.

Plan van aanpak verbetering financieel beheer

In de tweede voortgangsrapportage heb ik aangegeven dat de regeringscommissaris op 2 oktober 2018 het Plan van Aanpak tot verbetering van het financieel beheer heeft opgeleverd. Inmiddels zijn in december 2018 een aantal aangepaste verordeningen vastgesteld zoals de Subsidieverordening, Legesverordening, de verordening Precariobelasting, de verordening Toeristenbelasting en de verordening Afvalstoffenheffing als onderdeel van het proces richting effectievere en doelmatigere subsidieverlening en belastingheffing. Daarnaast is een nieuw softwareplatform voor de digitale administratie in gebruik genomen. Hiervoor is ongeveer de helft van modules ontworpen en operationeel. Het betreft de modules van drie soorten belastingen (erfpacht-, motorrijtuigbelasting en afvalstoffenheffing), de personeels- en salarisadministratie, de havenadministratie en de vergunningenadministratie. Mede door de invoering van deze laatste module is de vergunningverlening, als onderdeel van het reorganisatieplan, gecentraliseerd tot één unit. In juli 2019 zullen de modules voor de slachthuis-, GGD-, en LVV-administraties operationeel zijn. Ambtenaren krijgen nu softwaretrainingen die in juli 2019 zijn afgerond. De kennis van het systeem wordt zo langdurig zeker gesteld. Tot slot wordt op korte termijn via een aanscherping van de functiescheiding een stap gezet naar een minder fout- en fraudegevoelig financieel beheer.

Het sociale domein

Armoedebestrijding

In de kabinetsreactie sociaal minimum⁶ is een groot aantal maatregelen opgenomen om armoede te bestrijden, zowel aan de inkomsten- en uitgavenkant als op de terreinen van arbeidsparticipatie, huursubsidie en kinderopvang.

Om een duurzame weg uit de armoede te bieden, is meer arbeidsparticipatie nodig. Inzicht in vraag en aanbod, matching, een actieve werkge-

⁶ Kamerstuk 34 775 IV, nr.45

versbenadering en arbeidsmarktinstrumenten zijn van belang om mensen met en zonder arbeidsbeperking aan het werk te helpen en houden. Het openbaar lichaam en de gemeente Leiden werken samen in een door het Ministerie van SZW gefinancierde twinning om de arbeidsbemiddeling op Sint Eustatius te verbeteren.

De kosten van levensonderhoud zijn in vergelijking met de inkomens onevenredig hoog. Tijdens mijn laatste bezoek samen met de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is hierover uitgebreid gesproken. Conform de motie van het lid Van der Graaf c.s.⁷ zal de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid beide Kamers in een voortgangsrapportage voor de zomer van 2019 informeren over de stappen die moeten worden gezet om een norm voor het sociaal minimum te kunnen vaststellen. Zoals aangekondigd in de kabinetsreactie sociaal minimum zijn recent beleidsnotities over de verlofregelgeving en de wetgeving voor de arbeidsongeschikte werknemer voor reactie aan het openbaar lichaam voorgelegd. Eerder is dat al gebeurd met het zogeheten «Arbeidsveiligheidsbesluit IV CN», dat nadere regels voor fysieke belasting, duikarbeid en werken met asbest bevat.

Armoedebestrijding vraagt nadrukkelijk ook een inspanning van het openbaar lichaam. Zij kan vanuit het eilandelijk armoedebeleid haar steentje bijdragen. Hierbij is een belangrijke randvoorwaarde dat het openbaar lichaam het beleid rond armoedebestrijding vastlegt in een verordening of beleidsregels. Afstemming met het Ministerie van SZW is hierbij van belang met het oog op de afstemming met de criteria voor de bijzondere onderstand.

BES(t) 4 kids

In 2018 is gestart met het opzetten van het versterken van de kinderopvang en voor- en naschoolse voorzieningen met buitenschoolse educatieve activiteiten op momenten dat er geen school is. Dit is later het programma BES(t) 4 kids gaan heten. Het Ministerie van SZW heeft een programmanager aangesteld en vanuit het openbaar lichaam is een projectleider aangesteld. In februari 2019 zijn de afspraken van het programma bekrachtigd door de Openbare Lichamen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de Ministeries van SZW, Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Het Rijk stelt financiële middelen ter beschikking voor het programma BES(t)4 kids. Uw Kamer wordt over dit programma apart geïnformeerd.

Maatschappelijke ondersteuning

Vanaf 1 januari 2019 wordt een aantal voorzieningen op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, het zogenoemde Community Care Center, structureel gefinancierd bij het ziekenhuis. Het zorgcontract tussen het ziekenhuis en het Zorgverzekeringskantoor BES is uitgebreid dankzij extra middelen van het Ministerie van VWS. Het gaat om maaltijdvoorziening, vervoer-op-maat, hulp in de huishouding en woningaanpassingen. Ook is de verwachting dat in 2019 in de wijk Lodi, met behulp van een bijzondere uitkering van BZK, SZW en VWS, vijf zogenoemde aanleunwoningen worden opgeleverd. Dankzij deze voorzieningen kunnen inwoners langer op een prettige manier zelfstandig blijven wonen.

⁷ Kamerstuk 35 000 IV, nr. 7.

Water en elektriciteit

De drinkwatervoorziening is op Sint Eustatius nog niet voldoende adequaat en duurzaam. Te vaak moet het drinkwater nog op rantsoen. De oorzaken daarvan heb ik in de tweede voortgangsrapportage geduid. Er is een integraal plan opgesteld voor geheel Sint Eustatius ter verbetering van de regenwatergeleiding en opslag. Onderdeel daarvan is ook de realisatie van extra regenwateropslag bij het solar park. Een tweede stap is aan het drinkwater en elektriciteitsbedrijf STUCO. STUCO verzorgt de drinkwater- en elektriciteitsproductie en -distributie op Sint Eustatius. Het Ministerie van IenW zoekt momenteel uit wat de reële vraag is van de hoeveelheid benodigd drinkwater in de toekomst en hoe drinkwater op Sint Eustatius duurzaam kan worden geproduceerd.

2018 was het eerste volledige jaar van exploitatie van het solar park; 45% van de energie die STUCO opwekt en levert aan de gemeenschap van Sint Eustatius bestaat uit zonne-energie. Het solar-netwerk is stabiel en dan de dieselgeneratoren en heeft bewezen het eiland te kunnen voorzien van een frequentie- en spanningsstabiliteit zonder vervuiling voor de omgeving. Er is daarmee een grote stap gezet richting verduurzaming van de Statiaanse energievoorziening.

STUCO stelt de tarieven voor drinkwater en elektriciteit vast en is hierbij gebonden aan de vigerende wetgeving en tariefbesluiten. Het Ministerie van IenW draagt bij aan de betaalbaarheid van drinkwater door middel van een jaarlijkse subsidie. Door onduidelijkheid tussen de verschillende belanghebbenden was het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) voornemens om de subsidie die bedoeld is om de betaalbaarheid van (het vastrecht) elektriciteit op Sint Eustatius zeker te stellen, stop te zetten. Hierdoor leken de burgers op Sint Eustatius veel meer te moeten gaan betalen. Eind vorig jaar zijn het Ministerie van EZK, het Ministerie van IenW, de Autoriteit Consument & Markt, STUCO en het openbaar lichaam Sint Eustatius op mijn verzoek met elkaar om tafel gaan zitten en is de Auditdienst Rijk verzocht om duidelijkheid te scheppen. Hierdoor is in april dit jaar een bevredigende oplossing bereikt. Op basis van het ADR-rapport heeft het Ministerie van EZK besloten voor de jaren 2017 tot en met 2019 subsidie voor de netbeheerkosten van elektriciteit te verstrekken.

Sociale woningbouw

In de kabinetsreactie sociaal minimum⁸ heeft het kabinet gesteld de woonlasten zoveel mogelijk te willen beperken tot een aanvaardbaar niveau. Daarom is het belangrijk dat op elk van de eilanden toegang bestaat tot voldoende en kwalitatief goede sociale woningbouw. In de voortgangsbrief over sociale woningbouw in Caribisch Nederland d.d. 17 januari 2019⁹ heb ik uw Kamer al kort geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot sociale woningbouw op onder meer Sint Eustatius. Zoals aangegeven is de staat van de ongeveer 100 sociale woningen die door de Sint Eustatius Housing Foundation (SHF) worden beheerd, zorgwekkend. De Europees Nederlandse woningcorporatie Woonlinie en het openbaar lichaam hebben daarom recent een gezamenlijk voorstel ingediend om een structurele oplossing te vinden voor renovatie, onderhoud en nieuwbouw van sociale huisvesting. Inmiddels wordt hard gewerkt aan een eerste pilotproject, waarbij Woonlinie in overleg met het openbaar lichaam en SHF op korte termijn een eerste woning willen renoveren en een twee onder een kap woning te

⁸ Kamerstuk 34 775 IV, nr. 45

⁹ Kamerstuk 35 000 IV, nr. 37

bouwen. Hiervoor zal BZK een subsidie van 390.000 euro ter beschikking stellen. Gedurende het pilotproject wordt gewerkt aan een intensievere samenwerking tussen betrokkenen, om uiteindelijk alle honderd sociale huurwoningen te renoveren en nog eens vijftig nieuwe sociale huurwoningen te bouwen.

Net als op Bonaire en Saba werkt het Ministerie van BZK in samenwerking met het OLSE aan de inrichting van een (vereenvoudigd) huurpuntenstelsel op Sint Eustatius, in lijn met wat bepaald is in de Wet maatregelen huurwoningmarkt Caribisch Nederland. Het streven is dit begin 2020 te hebben afgerond. Hiermee wordt invulling gegeven aan de regulering van een betrouwbare, duurzame en betaalbare woningmarkt van goede kwaliteit. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) doet hiervoor momenteel in opdracht van BZK een onderzoek naar de huurwoningmarkt op Sint Eustatius. De exacte invulling van het huurpuntenstelsel moet worden vastgesteld bij eilandsverordening. Een huurpuntenstelsel, een liberatiegrens en een huurcommissie maken het systeem rechtvaardiger en rechtsgelijker, professionaliseren de werkzaamheden en versterken daarmee de bestuurlijke structuur op Sint Eustatius.

BZK zet daarnaast stappen om tot een vorm van tegemoetkoming in de huurlasten voor Caribisch Nederland te komen. In 2019 wordt voor de sociale huisvesting extra geld vrijgemaakt om met de verhuurderbijdrage de huurlasten te verminderen. Daarbij is wel voorwaardelijk dat het OLSE dit jaar de noodzakelijke Huurcommissie- en Huurprijsverordening, en Verhuurderssubsidieverordening vaststelt. Voor de particuliere markt wordt met de Huurcommissie en Huurprijsverordening een stap gezet om ook hier de huren te matigen. Dat laatste neemt niet weg dat ook in dit segment aanvullende stappen noodzakelijk zijn. Hiervoor is nader onderzoek essentieel, waarbij de systematiek van de verhuurderssubsidie tegen het licht wordt gehouden. Hiermee wordt in 2019 een stevige eerste stap gezet om de sociale huisvesting in Caraïbisch Nederland vorm te geven en wordt voor de langere termijn gewerkt aan een duidelijk perspectief voor de particuliere markt.

Sport en bewegen

Tijdens het werkbezoek van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) in mei van dit jaar is het Sport- en Preventieakkoord ondertekend en is het opgeknapte Cruyff Court heropend. Het Ministerie van VWS en het openbaar lichaam hebben met dit akkoord de ambitie uitgesproken om structureel te investeren in de verbetering van de gezondheid van de inwoners van Sint Eustatius. Zo worden de buurtcoaches structureel voortgezet en uitgebreid vanwege hun belangrijke rol om te komen tot een structureel beweegaanbod voor alle inwoners. Verder zetten we ons gezamenlijk in om de organisaties op gebied van sport en preventie, zoals de afdeling publieke gezondheid en de sportstichting, te versterken. Tot slot staan er de komende periode nog verschillende verbeterprojecten op het sportterrein op de agenda zoals de verbouwing van het clubhuis, het uitbreiden van het fitnesscentrum en het verbeteren van het parkeerterrein.

Huiselijk geweld

Preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling heeft door het bevorderen van *awareness*, het bespreekbaar maken en het doorbreken van taboes onverminderd aandacht gekregen. Binnen het Bestuursakkoord Aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling dat in 2017 is afgesloten met het Ministerie van VWS wordt in samenwerking met het Ministerie van Justitie en Veiligheid en de ketenpartners, gewerkt aan

onder andere voorlichting, deskundigheidsbevordering en het inrichten van een laagdrempelig meldpunt. In nauwe samenwerking door het openbaar lichaam met de RCN-partners is op 8 maart 2019 het Samenwerkingsconvenant Multidisciplinaire Overleg (MDO) Sint Eustatius gesloten, de Sint Eustatius variant van het Zorg en Veiligheidshuis. Het hieraan gekoppelde privacyreglement is aangenomen en voor de casusbesprekingen benodigde ICT is beschikbaar gesteld.

Het MDO is een netwerksamenwerking tussen partners uit de zorg- en strafketen en andere partners (bijvoorbeeld onderwijs). Het MDO richt zich op het bestrijden van ernstige overlast en criminaliteit, door recidive en maatschappelijke uitval te voorkomen. Hierbij ligt de focus niet alleen op bestaande overtreders van de wet, maar ook op individuen of groepen met groot risico op afglijden richting crimineel en ernstig overlastgevend gedrag. Het MDO vormt als netwerk een belangrijke schakel, niet alleen in de verbinding tussen preventie, voorzorg, zorg en straf, maar ook met de bestuurlijke component door de participatie van het openbaar lichaam. De meerwaarde van de samenwerking zit in de keten-overstijgende aanpak, die de afzonderlijke aanpakken versterkt. Daarbij behouden alle partners hun eigen (wettelijke) verantwoordelijkheden.

De voorlichtingscampagnes die op Sint Eustatius zijn gelanceerd over huiselijk geweld en kindermishandeling hebben ertoe geleid dat dit onderwerp in de samenleving bespreekbaar is geworden en dat slachtoffers vaker hun weg vinden naar de hulpverlening.

Het fysieke domein

Wederopbouw

Bijna alle woningen met orkaanschade zijn hersteld. Inmiddels zijn de werkzaamheden aan de zes begraafplaatsen, de kerktoeren van de Nederlandse Hervormde Kerk, de ruïnmuur aan het synagogepad en het hekwerk van het bestuurskantoor in het voorjaar van 2019 afgerond. De beheerder van de National Parks, Stenapa, voert een aantal wederopbouwprojecten in de natuur uit. De werkzaamheden aan het hek van de botanische tuin en de beschermingsmuur bij het kantoor van Stenapa zijn afgerond. Het tweejarig project herbebossing door middel van kweek en teelt is opgestart. Met de bouw van een muurtje bij het Zeelandia strand om te voorkomen dat voertuigen het strand op kunnen rijden en zo de broed van zeeschildpadden te beschermen en illegale zandwinning te voorkomen is onlangs een begin gemaakt. De koraalladders zijn geplaatst, naar verwachting is het koraal eind 2019 geschikt voor herplaatsing. Bij alle lopende projecten wordt actief samen gewerkt met Stenapa. Voordat de werkzaamheden beginnen wordt gecontroleerd of er leguanen óf leguanennesten aanwezig zijn zodat deze kunnen worden verplaatst. Zo is er voor aanvang van de werkzaamheden aan de klif een nest gevonden dat door Stenapa is herplaatst.

In de zomer van 2018 zijn vier inheemse leguanen van Sint Eustatius overgebracht naar Blijddorp om deel te gaan nemen aan een internationaal fokprogramma. Dit om het risico op uitsterven van deze bedreigde diersoort te verkleinen. Zoals verwacht hebben de leguanen in het eerste jaar na hun reallocatie nog geen bevruchte eieren gelegd. Het broedseizoen valt in de zomermaanden. Binnenkort zal duidelijk zijn of er dit jaar bevruchte eieren gelegd worden, die men vervolgens uit het verblijf haalt om uitgedroogd te worden.

Hieronder wordt de voortgang van projecten – erosie, zeehaven, afval-beheer – beschreven die (mede) uit wederopbouwmiddelen worden gefinancierd.

Erosie

Het herstel van de cascade aan de klif is eind vorig jaar afgerond. De urgentie was groot vanwege risico voor de stabiliteit van de klif. De stabilisatie van de klif is in januari 2019 aan een Frans bedrijf gegund. De afronding wordt eind 2019/ begin 2020 verwacht. In 2019 zullen met de hulp van Rijkswaterstaat de maatregelen in detail worden uitgewerkt om zowel de erosie aan de kuststrook in Lower Town als aan de zeezijde van de start- en landingsbaan aan te pakken. Deze maatregelen zijn onderdeel van een geïntegreerde oplossing waar ook de wegeaanpak, drainage en opvang van regenwater en het kuststrookplan inclusief haven onderdeel van zijn. De drainagemaatregelen bij de aanleg en verbetering van de wegen zoals de regenwatergeleiding en -opslag, de aanpak van erosie aan de kliffen en kuststrook en steun voor de landbouw- en veeteeltsector worden gecombineerd. Hierdoor wordt een maximaal effect bereikt in het tegengaan van erosie en in het vergroten van de wateropvangcapaciteit. Deze maatregelen worden de komende jaren gefaseerd uitgevoerd.

Als eerste wordt begonnen met de zogenoemde quick wins. Dit zijn de in omvang wat kleinere projecten die in samenhang met de aanpak van de wegen worden uitgevoerd en de projecten die tijdelijk van aard zijn, in afwachting van een definitieve oplossing om goed voorbereid te zijn op het komende orkaanseizoen. De grotere projecten bij de kusten vragen wat meer voorbereidingstijd om een aanbesteding goed te kunnen laten plaatsvinden. Uit onderzoek is gebleken dat meer budget nodig is om alle werkzaamheden te kunnen afronden.

Om de integraliteit te bewaken heeft het Ministerie van IenW in samenwerking met Rijkswaterstaat een team van experts geleverd dat de komende tijd de regie over de projecten voert.

Wegen

Op 26 november 2018 is de eerste fase van het wegenprogramma gegund. Inmiddels zijn de werkzaamheden waarbij de onverharde wegen in de wijk Cherry Tree worden bestraat en verder verlicht in uitvoering. Ook worden kabels en leidingen ondergronds gelegd en wordt de afvoer van het regenwater geregeld. Volgens planning wordt het project na de zomer afgerond. Dit project maakt deel uit van de eerste fase van het wegenprogramma, waarin ook de renovatie van twee andere wegen is voorzien. De aanbesteding van het tweede project is begin maart gestart. De verwachting is dat het contract voor dit project eind mei 2019 gegund kan worden. De uitvoering van dit project zal ongeveer negen maanden in beslag nemen. Vervolgens wordt – zodra de benodigde grond is aangekocht – de aanbesteding van het derde wegenproject gestart, de verbreding van de weg van het ziekenhuis naar de scholen. Alle projecten in het wegenprogramma passen in de eerdergenoemde integrale aanpak. Inmiddels heeft het openbaar lichaam door middel van een terreinruil twee sleutellocaties voor regenwateropslag in handen. De wijze van aanbesteden, de documenten en de leerervaringen daarmee worden verwerkt in het inkoopbeleid voor Sint Eustatius.

Luchthaven en zeehaven

Het 10^e EDF-project om de erosie bij de zeehaven in te dammen is vertraagd door de opdrachtnemer. Eind september 2019 zal de nieuwe beschermingsconstructie naar verwachting klaar zijn en het 10^e EDF zijn

afgerond. Zodra dit het geval is, wordt met de door het Ministerie van IenW ter beschikking gestelde middelen uit het havenbudget de ondergrond van de containerhaven verhard. Hierdoor wordt de opslagcapaciteit vergroot.

Er is onderzoek gedaan naar optimalisatie van de haven lay out en morfologisch onderzoek van de kuststrook. Hieruit blijkt dat er nog meer onderzoek nodig is met betrekking tot de invloed van mogelijke havenoptimalisaties op de erosiegevoeligheid van de kuststrook. Voorkomen moet worden dat onomkeerbare besluiten over de haven lay out worden genomen als nog onvoldoende bekend is wat die lay out voor negatieve effecten op de kuststrook heeft. Idealiter moet de verbetering van de haven de erosie van de kuststrook tegengaan. Uitwerking van plannen voor de uitbreiding van de haven zijn onderdeel van de integrale aanpak van de erosie van de kuststrook, wat Rijkswaterstaat gefaseerd uitwerkt. Een goed aangelegde en veilige haven biedt mogelijkheden voor verdere groei en economische ontwikkeling. Een aantrekkelijk en structureel verbeterd kustgebied is van belang voor het behoud van de kustweg, de levensader van het eiland en toerisme- recreatieontwikkeling.

Wateropvang

De verbetering van regenwateropvang op Sint Eustatius dient meerdere doelen. Primair doel is om de erosie in te perken, maar daarnaast kan het opgevangen regenwater functioneel worden ingezet voor landbouw en veeteelt. Op het solarpark zijn de werkzaamheden voor het uitbreiden van de regenwateropvang inmiddels in volle gang, daarnaast is ook het opnieuw uitgraven van oude infiltratievijvers begonnen. Dit opnieuw uitgraven van infiltratievijvers is een integraal onderdeel van deze aanpak zoals toegelicht onder «*Erosie*».

Afvalbeheer

In de eerste fase van het project «opruimen autowrakken» zijn in december 2018 zo'n 300 autowrakken van het eiland afgevoerd. Fase twee bestaat uit het ophalen en ontmantelen van de overige wrakken. Het materiaal om te kunnen ontmantelen is aangeschaft en er is een werkplaats ingericht om de materialen op milieuvriendelijke wijze te ontmantelen. Het ophalen van de wrakken is in februari 2019 gestart en loopt naar verwachting door tot medio 2019. In de derde fase moeten de ontmantelde wrakken worden weggevoerd waarbij zoveel mogelijk de combinatie wordt gezocht met het afvoeren van ander afval. De beoogde einddatum is eind 2019/begin 2020.

In het afvalbeheerplan 2019 is het uitgangspunt om het illegaal storten te voorkomen en zoveel mogelijk afval te recyclen. Dat heeft gevolgen voor de opslagcapaciteit voor het gescheiden afval totdat er een geschikte afnemer en geschikt en betaalbaar transport is gevonden. Het uitgangspunt van hergebruik van gerecyclede producten heeft weer gevolgen voor het opstellen van «*tenders*», in die zin dat opdrachtnemers verplicht moeten worden gesteld om «*gecrushed*» glas, as uit de verbrandingsoven en/of andere restproducten te gebruiken in de aanmaak van bijvoorbeeld beton.

De huidige verbrandingsoven heeft onvoldoende capaciteit om al het aangeboden niet-recyclebare afval te verbranden, waardoor het afval nog steeds gestort moet worden. De grens van de volledige capaciteit van de afvalstortplaats is bijna bereikt. Daarnaast voldoet de verbrandingsoven niet aan de eisen van een effectieve en efficiënte afvalverwerking waardoor slechts acht uur per dag afval kan worden verwerkt. Om een

nieuwe verbrandingsoven aan te schaffen heeft het Ministerie van IenW uit het wederopbouwbudget circa 1 miljoen euro beschikbaar. De verwachting is dat nog deze zomer de nieuwe verbrandingsoven kan worden aangekocht.

De economische structuur

Het versterken van de economische structuur blijft een complexe opgave vanwege het insulaire en kleinschalige karakter van Sint Eustatius. Niettemin is er sprake van een aantal hoopvolle ontwikkelingen. Zo stijgt het aantal bedrijfsregistraties bij de Kamer van Koophandel. Ook is bij een aantal al gevestigde bedrijven de trend waar te nemen dat er meer *added value*- producten lokaal worden ontwikkeld. Een voorbeeld daarvan is een ondernemer die niet alleen lokale honing maar ook lippenbalsem en zeep is gaan produceren. Daarnaast is er ook toegenomen interesse merkbaar uit de regio om bedrijven op te starten op Sint Eustatius. Samen met de lokale Kamer van Koophandel wordt onderzocht hoe bedrijfsmatige initiatieven praktisch kunnen worden ondersteund.

Integraal plan toerisme

Het lokaal toerismebureau: Sint Eustatius Tourism Development Foundation heeft met ondersteuning van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en met vele lokale betrokken partijen een toerisme-visie voor Sint Eustatius opgesteld. Deze visie schetst een perspectief waarbinnen Sint Eustatius in de komende periode verder kan werken om haar unieke kwaliteiten verder te ontwikkelen en deze in de markt te kunnen zetten om Sint Eustatius als toeristische bestemming bekender te maken. De komende periode wordt deze ondersteuning door RVO voortgezet om een implementatieplan te maken en stap voor stap deze visie in praktijk te kunnen brengen.

De inspanningen op het gebied van toerisme zijn niet onopgemerkt gebleven. Het bedrijf *Green Destinations* verzorgt certificering van (duurzame) toeristische bestemmingen. In de afgelopen twee jaar heeft Sint Eustatius de «Bronze Award» mogen voeren en inmiddels heeft er een *re-assessment* plaatsgevonden. De komende twee jaar mag Sint Eustatius de «Silver Award» voeren. De innovatieve activiteiten van het afvalbedrijf in het kader van de recycling hebben ook een belangrijke bijdrage geleverd aan de «Silver Award».

Landbouw en veeteelt

Op Sint Eustatius is landbouw dé sector met substantieel (economisch) potentieel. De grond is vulkanisch en daardoor erg vruchtbaar. Tegelijkertijd heeft het eiland een aantal structurele problemen, die belemmeren dat de onderhavige sector ten volle tot ontwikkeling kan komen. Een van de belangrijkste problemen is het ontbreken van structurele beschikbaarheid van water. De regeringscommissaris werkt in samenwerking met betrokkenen aan een meer integrale aanpak die zowel erosie op het eiland tegengaat als de regenwatergeleiding en -opvang voor onder meer de landbouw effectiever organiseert. Het doorontwikkelen van de landbouw en het vercommercialiseren van de landbouwsector vergroot de onafhankelijkheid. Wanneer Sint Eustatius meer producten zelf kan produceren wordt zij minder afhankelijk van (dure) import. In samenwerking met het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit wordt gewerkt aan verdere maatregelen die bedoeld zijn om de sector door te ontwikkelen en waar mogelijk te vercommercialiseren. Een onderdeel dat nauw samenhangt met de verbetering van de sector is de inhaalslag die gemaakt moet worden in de organisatie van de veeteeltsector. De problemen met

loslopend vee die al tientallen jaren voortduren moet stevig worden aangepakt. Loslopend vee veroorzaakt veiligheidsrisico's bijvoorbeeld in het verkeer maar ook de erosie aan de klif is hier een gevolg van. Het vee brengt ook schade toe aan publieke- en privéterreinen en bedreigt de lokale biodiversiteit. Een cultuuromslag in deze sector is noodzakelijk. Met de belanghebbenden wordt samengewerkt om deze sector duurzaam te herstructureren.

Het project «*Made in Statia*» bevindt zich in de eindfase. Er bestaat interesse om dit initiatief commercieel voort te zetten in een gewijzigde vorm. De initiatiefnemers zullen in de overgangsfase worden ondersteund ten behoeve van het behoud van dit landbouwbedrijf en haar bijdrage aan werkgelegenheid en gezonde en betaalbare groente en fruit.

Onverdeelde boedels

Tegen de achtergrond van meer duurzaamheid heb ik de regeringscommissaris verzocht de problematiek van de onverdeelde boedels aan te pakken. Sint Eustatius kent al heel lang relatief veel onverdeelde boedels. Het gaat veelal om boedels met tientallen erfgenamen die grotendeels onbekend zijn. Daarmee wordt een adequate uitvoering van de erfpachtheffing gefrustreerd en loopt het openbaar lichaam inkomsten mis. Daarnaast is het niet goed mogelijk voor de overheid – noch voor particulieren – grond te verwerven voor de ontwikkeling van sociale woningbouw, landbouw, veeteelt, infrastructuur en bedrijventerreinen. Ook voor het opstellen van een nota grondbeleid, zoals voorzien in het Plan van aanpak Financieel beheer, is dat een probleem. Voor toekomstige besturen zal het, zonder dit aan te pakken, niet gemakkelijk zijn om sociale woningbouw en infrastructuur te ontwikkelen, om economische bedrijvigheid te stimuleren en meer eigen inkomsten te verwerven. Dat is een onwenselijke situatie ook gelet op het feit dat deze aspecten een belangrijke factor zijn in de armoedebestrijding. De aanpak is intensief – opsporen erfgenamen via advertenties op internet, gerichte krantenadvertenties in specifieke regio's, aanschrijven wel bekende erfgenamen – maar van groot belang. De regeringscommissaris wordt hierin ondersteund met technische bijstand.

Geothermie

Gericht op de toekomst en met oog voor de behoefte aan duurzame energie heeft de regeringscommissaris besloten de gelegenheid te bieden aan de uitvoering van een pre-feasibility studie om te verkennen of er geothermische bronnen op Sint Eustatius aanwezig zijn en in hoeverre deze exploitabel zijn. Deze studie vindt niet alleen plaats op Sint Eustatius, maar ook op de eilanden Saba en St. Kitts & Nevis. Door het vorige bestuur was al een exploitatievergunning voor dit verkennend onderzoek afgegeven voor de komende 5 jaar, de regeringscommissaris heeft zijn medewerking toegezegd aan dit project om de kans op mogelijk economisch toekomstpotentieel voor het eiland door deelname aan dit project niet voorbij te laten gaan. Deze verkenning naar geothermische energie kan in de toekomst mogelijk bijdragen aan de verdere verduurzaming van de energievoorziening op Sint Eustatius en zorgen voor nieuwe werkgelegenheid, ook in de fase van verkennend onderzoek. Bij gebleken geschiktheid en deelname van Sint Eustatius aan eventueel vervolgonderzoek is er kans op een significant economisch potentieel.

Openbare orde en veiligheid

In januari 2019 is het Veiligheidsbeeld BES-eilanden 2018 gepubliceerd (Kamerstuk 35 000 IV, nr. 42). Daaruit kan worden geconcludeerd dat

georganiseerde criminaliteit geen rol van betekenis speelt op Sint Eustatius. Wel zijn er aanwijzingen voor een bescheiden hub voor drugsvervoer en dat er risico's bestaan in relatie tot witwassen van gelden vanwege de vooral nog cash samenleving. KPCN-cijfers laten een stijging zien van de geregistreeerde vermogenscriminaliteit en geweldscriminaliteit in Sint Eustatius. Binnen de lokale driehoek wordt besproken hoe de stijging van deze vormen van criminaliteit aangepakt kunnen worden. Zo nodig kan KPCN voor gerichte acties tijdelijk extra personeel inzetten vanuit Bonaire.

Tot slot

Het is geen geringe opdracht om de sterke, gedurende jaren ontstane, (taak)verwaarlozing van Sint Eustatius te kantelen naar een situatie waarbinnen toekomstige lokale besturen hun functie meer zelf adequaat kunnen uitoefenen en waarin achterstanden hanteerbaar worden. In deze voortgangsrapportage wordt duidelijk dat de voortgang van de vele activiteiten en projecten hoopvol stemt. De regeringscommissaris, zijn plaatsvervanger, de ambtelijke organisatie en het ondersteuningsteam hebben veel op- en aangepakt. Mede door de inzet van de Nederlandse ministeries die ondersteuning bieden door middel van expertise, menskracht en financiële middelen, wordt de regeringscommissaris beter in staat gesteld zijn opdracht te vervullen.

De bestuurlijke ingreep in deze omvang is uniek voor het kabinet. Gelet op de hoeveelheid werk die in ruim een jaar is verricht heb ik vertrouwen in een vruchtbaar vervolg. Er moet zeker nog veel gebeuren, met name op het bestuurlijke domein. Het financiële beheer was zodanig verwaarloosd dat het herstel tot in 2020 doorloopt en het professionaliseren van het ambtelijke en politiek-bestuurlijke vakmanschap vergt per definitie tijd.

Zoals toegezegd zal ik u in september 2019 informeren over de voortgang op de criteria die doorslaggevend zijn voor het kunnen terugkeren naar een genormaliseerde situatie. Op basis van deze voortgang kan worden beoordeeld of er een situatie is ontstaan waarbij een toekomstig bestuur van het openbaar lichaam haar taken zelf duurzaam kan vervullen.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.W. Knops